

Posao i prijateljstvo

Damjan Krstajić

(objavljeno 2. marta 2024. u Politikinom Kulturnom dodatku)

Od starijih Engleza čuo sam izreku *Nikad nemoj mešati posao i ljubav* (Never mix business and love). Zašto? Posao s jedne strane i ljubav i prijateljstva s druge su veoma važne oblasti u našim životima. Ako ih pomešamo, u budućnosti je veoma moguće da će neke poslovne odluke ići na štetu ljubavi i prijateljstva, a od posla se živi. Krivo mi je što se ranije u životu nisam pridržavao ovog pravila i tako izbegao da zbog nekog mog loše obavljenog posla izgubim vredno prijateljstvo.

Primetio sam da se u našoj sredini često očekuje da ti prijatelj nešto uradi besplatno, iako živi od toga, i neki se naljute ako im prijatelj to odbije.

Pitao sam svog auto-mehaničara da li naplaćuje popravljanje kola prijateljima. On odgovara da naravno od njih ne uzima pare. Kako bi mogao da ode kod prijatelja na slavu i da svi tamo znaju da on naplaćuje popravku kola svom prijatelju? Ali zar ne može da se gleda i drugačije? Kakav je to čovek koji odlazi kod prijatelja da mu ovaj popravi njegova kola i uskraćuje prihode prijatelju i njegovoj porodici i tako im otežava da opstanu? Zamislite da se u jednom mesecu svim prijateljima mog auto-mehaničara pokvare kola. Svi bi, usuđujem se reći bezosećajno, prihvatili da im se besplatno poprave kola, a on bi taj mesec završio u ozbiljnom finansijskom minusu.

Poznajem ljude, iz mog iskustva retki su, koji kad tako odu kod prijatelja da im nešto uradi, a od čega ovaj zarađuje, bore se i izbore da plate prijatelju što im je uradio.

Hoću ovde da naglasim da i meni prijatelji nešto urade besplatno i ja njima, ali to su uglavnom sitnice za nas. Ovde govorim o očekivanjima da ti prijatelj ne naplati ono od čega živi. Da li nenaplaćivanjem prijateljima mi kupujemo njihovu ljubav i koliko je to dobro za nas? I koliko je to dobro za njih?

Moj lokalni berberin isto ne naplaćuje svoje usluge prijateljima, kao ni članovima njihove porodice. Jednostavno ne može to da uradi. Neki od njih mu ćušnu u džep neku sumu na kraju šišanja, ali to nikad nije puna cena. Ne usuđuje se ni da pomisli šta bi bilo kad bi svim prijateljima počeo da

naplaćuje punu cenu. Malo - pomalo (šišanje kod njega stvarno nije skupo) na kraju godine njegovi prijatelji naprave mu finansijski minus u vrednosti letovanja na moru za dvoje.

I ja prijateljima, kao i članovima njihovih porodica, ne naplaćujem konsultacije iz matematike i statistike. Drago mi je ako mogu da im pomognem, ali samo do izvesne mere. Kad se pređe neka granica, obaveštavam ih da više nisam u mogućnosti da nastavim. Nije prijatno ako se tada naljute na mene, ali to vidim kao jednu lekciju i ništa više.

Zamislite ovaj misaoni eksperiment. Svi u našem društvu koji do sada nisu naplaćivali svojim prijateljima za usluge od kojih oni žive (dakle svi auto-mehaničari, vodoinstalateri, profesori, lekari itd.) odluče da od danas naplaćuju prijateljima. Šta bi se desilo? Da li bismo svi odjednom postali neljudi? ili bi se pročistili odnosi u društvu? Odmah bi postalo očigledno ko je kome prijatelj, a ko se s kim interesno druži. Zar takvo društvo ne bi bilo postavljeno na zdravijim osnovama?

Ovo su bili primeri gde se privatna sfera meša u poslovnu, ali danas postoji i obrnuti trend. U nekim kompanijama, utisak mi je da su to pretežno zapadne korporacije, od zaposlenih se očekuje i privatno zblizavanje nakon radnog vremena. Sve u cilju izgradnje boljeg timskog duha. Organizuju se zajednički odlasci na zabave, vikend provodi na planinama i slično. Šta ima tu loše?

Na prvi pogled ništa. Međutim, kad korporaciji krene loše i iz centrale stigne naređenje da se svaki treći otpusti onda je kasno za izreku da nije dobro mešati posao i prijateljstva. Poznajem odlične menadžere i inženjere koji u svojim četrdesetim godinama imaju ozbiljan problem s visokim pritiskom i nesanicom, ne zbog samog posla, već zbog tereta odluke koga otpustiti i čiju porodicu ostaviti bez primanja. Krivo mi je, jer oni nisu tražili da se zblizavaju s zaposlenima, već korporacija, a niko ih nije upozorio na moguće negativne posledice na njihovo kasnije zdravlje.

Savet starijih Engleza da se ne meša posao i ljubav je dobronameran i pretpostavljam rezultat njihovih iskustava. Na kratke staze njegova primena može da utiče na sporiji rast posla, manji broj prijatelja, moguću društvenu osudu, ali mislim da on potencira da zbog neke dobiti nije vredno rizikovati ljubav i prijateljstvo. Ovde bih da naglasim da je moje viđenje da odgovornost za stavljanje prijateljstva u rizičnu situaciju podjednako snose obe strane. Za početak, i jedna i druga strana mogla je da odbije da uđe u tu

situaciju, a kad su se već našle u njoj, obe su mogle da isforsiraju da na kraju račun bude čist i ljubav da ostane neokaljana.

Ima profesija i pozicija u društvu u kojima ljudima nije lako da razdvoje posao od prijateljstva. Koliko stvarnih prijatelja ima uticajni sudija? Koliko se ljudi druži sa sjajnim lekarom samo zbog toga što im može zatrebati u budućnosti? Da li imam savet i za njih? Imam! S vremena na vreme testirajte svoja prijateljstva. Nemojte čekati da odete u penziju ili da ostanete bez uticaja i da onda shvatite ko su vam stvarno prijatelji.

Žao mi je što se u školama ne uči šta su sve istaknuti filozofi tokom istorije govorili o prijateljstvu i njegovom značaju, ne samo za sreću pojedinca, već i za celokupno društvo. Šta je Platon savetovao? Koje tri vrste prijateljstva Aristotel razlikuje? Kako su hrišćanski filozofi gledali na prijateljstvo i ljubav prema Bogu? Bilo je kasnijih filozofa koji su govorili da nema prijateljstva, već je sve interes u pitanju, kao i onih koji su se nadali da će tržišna ekonomija dovesti do manje korumpiranih prijateljstava.

Kad sam se raspitivao u svojoj široj okolini o mišljenjima o odnosu posla i prijateljstva, iznenadio sam se koliko su ljudi imali potrebu da se otvore i da mi naširoko ispričaju svoja iskustva. Najčešće su mi iznosili svoja razočaranja, ali maltene niko na kraju nije spomenuo svoju odgovornost.